הא דמיהדק הא דלא מיהדק. פירש בקונטרס דטעמא לאו משום דאהל הוא ולכך זה מותרין אותן כובעין של נכד אע"פ שמאהיל טפח ונכנס שיהיה קשור מתח גרונו שלא יפול ואמי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אבל ר"ח מפרש דמיהדק אסור כשהטפח היוצא מן הכובע חזק שאינו נכפף ונראה כאהל[א] ולפי זה כובעים אסורין:

והעליון כאן וכאן אסור. פי' בקונטרס[ב] דקסבר יש בגין וסתירה בכליס דעל שידה תיבה ומגדל קאמר לה בגמרא ותימה אמו מתני' כב"ש דלב"ה אין בגין וסתירה בכליס בפ"ב דביצה (דף כב.) ועוד קשה דבגמרא גבי והעליון כאן וכאן אסור שמא יתקע יתקע קאי על תחתון דאי אעליון לא היה אסור במקדש דאין שבות במקדש ודוחק גדול הוא ונראה לר"י דאפילו ליר העליון הוא דרבנן דשבות גדולה הוה לא התירו במקדש[ג] וטובא דאסכמן דלא התירו במקדש[ד] כגון סידור הקיסים ונטילתן דאינו דוחה את השבת[ה]:

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונט' גזירה שמא ימרח אבל לשחיקת סממנין[ו] ליכא למיחש כיון דמתאמול הוה עילויה[ז] וקשה דבפרק במה אשה (שבת דף סד:) אמר אשה יולאה בפילפל ובגרגיר מלח ואם נפל לא תחזיר ואמאי כיון דכבר הוי עילויה[ח] יש לומר דהתם טעמא לפי שנראית כמו שמתכוון להוציא לחוץ ואמי למשרי הוצאה והר"ר יוסף פירש לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש בשמעתין ונקט רטיה לרבותא אף על גב דליכא למיחש לשחיקת סממנין ולמירוח אפי' הכי מחזירין במקדש:

רטיה שפירשה מחזירין אותה. וא"ת ומ"ש דאמר גבי פילפל ובגרגיר מלח נפל לא תחזיר וי"ל דהך דפילפל איירי שנפל על גבי קרקע והכא שנפל על גבי כלי כדקאמר רב חסדא בסמוך ורב אשי דקאמר בסמוך לא שמיע לי לא קאי אדרב חסדא כדפירש בקונטרס אלא קאי אהאלכה כר' יהודה אבל אמילתא דרב חסדא לא פליג ומודה דלא שרו רבנן אלא בכלי ועוד י"ל ההיא דגרגיר מלח אתי כרבי יהודה דאסר הכא:

אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא. ר"ח גרס קמיה דאבא וכן נראה לר"ג קמיה דרבא[ט] מ) דיוס שמת רבא נולד רב אשי:

קושרין נימא כו' ואם לכתחילה כאן וכאן אסור. פירש בקונטרס שלא היתה שם מאתמול ור"י מפרש לכתחילה אפילו נפסקה היום ורצה לשלשלה[י] ולעשותה בלא קשר זהו לכתחילה: הא הוי לקיחה בכהן מחזירה במקדש דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת בילה[כ] שהותרו סופן משום תחלתן: **אבל לא במדינה.** גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח היינו (מ) מוחק האמור בחבות מלאכות של שבת [שבת עג.]: **אם נתחלה.** שלא היתה קשורה מבעוד יום וכהן זה לא שלקה לצורך עבודה: **לאו ולאו אסור.** והכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא ודאי אי אתו גבוה הוא אלא לצורך עצמו: **גמ' רטיה שפרשה.** שנפלה. ובמדינה קא מיירי ולהכי נקט פרשה שהרי לא נטלה מדעת: **מחזירין.** דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזור בה רבנן: **רבי יהודה אומר.** אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה כ) [ומתליקה למכה]: **שהוא ממרח.** מחליק גומות שברטיה. מירוח חייב משום ממחק: **לא שנו.** דתנא קמא שרי להחזירה: **אלא שפרשה ע"ג הלי.** על הכר או על הכסת: **ע"ג קרקע.** כלכתחילה דמי: **אבי סדיה.** נפלה לו על הכר שבמרחשתיו כמו שמתרגם [בראשית כמ] מרחשתיו איסדוהי: **לא סבר לה מר לההא דרב חסדא.** דמוקי לפלוגתייהו בשנפלה על הכלי ואפילו הכי אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה: **לא שמיע לי.** הא דרב חסדא דאמרת לי סבירא לי דכי פליג ר' יהודה בנפילה על גבי קרקע אבל בנפילה על גבי כלי מודה דהוי כהוחלקה בעלמא: **מתני' קושרין נימא.** כגון של שיר הלויס לקרבן אם נפסקה בשבת. ובגמרא מפרש טעמא דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול דהא היום נפסקה דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת (דף עג.): **ואם נתחילה.** שלא היתה שם מעולה דיכול לעשות מאתמול אסור: **גמ'** פלוגתא דר"ח ורבנן גבי מילה [שבת דף קג.] שר"ח מתיר לחבוש עצים ועשבים פחמין בשבת לעשות איזמל למול בו: קרבן נדבה הוי מצוה דדוחה את השבת ושיר הוי מכשירין דידה: **אפי' לכתחילה נמי.** לאפי' לעשות פחמין שהוא מכשיר שרי: לר' יהודה דאמר עניבה אב מלאכה במסכת שבת (דף קיג.) אין חילוק בין עניבה לקשירה וקושר דקסבר מכשירי מצוה דוחין והא דתניא עוניבה רבנן דאמרי לאו מלאכה היא וכיון דאפשר בעניבה לא מחללינן שבת: **ורבי יהודה.** דמוקמינן מתני' אליבה וקושר אב מלאכה היא אליבא דמאן:

בשיפועה. מכנגד אמצעית גגה עד מקום שאפשר יריעה כלה שם לא הרחיב טפח ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה כל דופן ודופן נאלכסונה טפח הוי ההוא אלכסון אע"פ שהוא משופע קרוי אהל כדרבנן דפליגי אדרבי אליעזר במסכת סוכה (דף יט:) כך שמעתי. וקשיא לי איזו מטה שאין ברחבה שני טפחים או ג' חסר משהו שיהיה בגגה פחות מטפח ושני שיפועים כל אחד פחות מטפח וי"ל שהמטה רחבה כמשפטה ונקליטין הרבה יוצאין הימנה לשני רוחות ועולין למעלה סדורין אחד נמוך ואחד גבוה וקיים נתוים עליהם מנקליטין שברוחה לנקליטין שברגליה ופורס על המטה שתים ושלש כילות קטנות בגגה ויריעה גדולה פרוסה סביב המטה לדפנות: **פיינא שרי.** כובע של נכד שקורין פלטר"ש מותר לצאת בו בשבת: **הא דאיתיה ביה טפח.** שיעלה טפח רוחב שפתו להלן מרחשו אסיר דהוי אהל: **שרביב בגלימיה.** האריך בטליתו להלן מרחשו והוליאה טפח הכי נמי דאסור: **אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק.** וטעמא לא משום אהל הוא אלא דילמא נפיל מריסיה ואתי לאתויי הלכך כי מיהדק וקשור בלועה תחת לוארו שרי ואי לא אסור: **מתני' מחזירין ציר התחתון.** של דלת חלון שידה תיבה ומגדל שפתחיהם מלדיהן דציר התחתון כל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בגין: **אבל לא במדינה.** גזירה שמא יתקע בגרזן או במקבות דהויא מלאכה: **והעליון כאן וכאן אסור.** דכיון שיצא העליון כולו נופל והוי כבובה וקא סבר יש בגין בכליס[מ] ומלאכה לא הותרה אפילו במקדש: **גמ' במקדש מחזירין.** כגון שלריכין לו לדבר קרבן כגון שהיה שם מלח או לבונה או קטורת ואין שבות במקדש[נ]: **ובמדינה דוחקין.** אם לא יצא כולו מחור האסקופה אלא התחיל לשמט דוחקין לחור. בלע"ז אגפיינדר"ש: **והעליון כאן וכאן אסור להחזיר.** דהוי בונה ממש: **שמא יתקע.** שמא יחזיקנו במקבות ובגרזן והויא מלאכה. ואתחתונה במדינה קאי דאי אעליון קאי ובמקדש הוה ליה שבות דהך חזרה גזירה משום שמא יתקע ואמאי מיתסר במקדש דאמר והעליון כאן וכאן אסור שבות במקדש לא גזרו: **של בור ושל דות.** דהוי בגין המחובר לקרקע אשיב בגין בכל דהו: בור בחפירה דות בגין[ס] בתוך הקרקע איסקדיינ"ש: **מתני' מחזירין רטיה.** כהן שלקה בידו ונתן עליה לטיה מבעוד יום והולרך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצלת ביום ובין[ע] ידו לעבודה דאילמא פוסלת בה [קג.]: דבעינן ולקח הכהן[פ] וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן מחזירה במקדש דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת בילה[כ] שהותרו סופן משום תחלתן: **אבל לא במדינה.** גזירה שמא ימרח הרטיה ומירוח היינו (מ) מוחק האמור בחבות מלאכות של שבת [שבת עג.]: **אם נתחלה.** שלא היתה קשורה מבעוד יום וכהן זה לא שלקה לצורך עבודה: **לאו ולאו אסור.** והכא ליכא למימר אין שבות במקדש דהא ודאי אי אתו גבוה הוא אלא לצורך עצמו: **גמ' רטיה שפרשה.** שנפלה. ובמדינה קא מיירי ולהכי נקט פרשה שהרי לא נטלה מדעת: **מחזירין.** דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזור בה רבנן: **רבי יהודה אומר.** אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה כ) [ומתליקה למכה]: **שהוא ממרח.** מחליק גומות שברטיה. מירוח חייב משום ממחק: **לא שנו.** דתנא קמא שרי להחזירה: **אלא שפרשה ע"ג הלי.** על הכר או על הכסת: **ע"ג קרקע.** כלכתחילה דמי: **אבי סדיה.** נפלה לו על הכר שבמרחשתיו כמו שמתרגם [בראשית כמ] מרחשתיו איסדוהי: **לא סבר לה מר לההא דרב חסדא.** דמוקי לפלוגתייהו בשנפלה על הכלי ואפילו הכי אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה: **לא שמיע לי.** הא דרב חסדא דאמרת לי סבירא לי דכי פליג ר' יהודה בנפילה על גבי קרקע אבל בנפילה על גבי כלי מודה דהוי כהוחלקה בעלמא: **מתני' קושרין נימא.** כגון של שיר הלויס לקרבן אם נפסקה בשבת. ובגמרא מפרש טעמא דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול דהא היום נפסקה דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת (דף עג.): **ואם נתחילה.** שלא היתה שם מעולה דיכול לעשות מאתמול אסור: **גמ'** פלוגתא דר"ח ורבנן גבי מילה [שבת דף קג.] שר"ח מתיר לחבוש עצים ועשבים פחמין בשבת לעשות איזמל למול בו: קרבן נדבה הוי מצוה דדוחה את השבת ושיר הוי מכשירין דידה: **אפי' לכתחילה נמי.** לאפי' לעשות פחמין שהוא מכשיר שרי: לר' יהודה דאמר עניבה אב מלאכה במסכת שבת (דף קיג.) אין חילוק בין עניבה לקשירה וקושר דקסבר מכשירי מצוה דוחין והא דתניא עוניבה רבנן דאמרי לאו מלאכה היא וכיון דאפשר בעניבה לא מחללינן שבת: **ורבי יהודה.** דמוקמינן מתני' אליבה וקושר אב מלאכה היא אליבא דמאן:

מפה מפה

מטה

עין משפט נר מצוה

נו א ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה לא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שז סעיף מא:

ג [שו"ע שם סעיף מן]:

נז ד מיי' פכ"ג שם הל' כה סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף ה:

ה [מיי' פ"י מהל' שבת הל' יד]:

נח ו מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה מז סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף כה:

נט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:

ס ח מיי' פ"י מהל' שבת הלכה ו:

רב ניסים גאון

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה. במסכת יום טוב בפרק א' גרסי מאי טעמא התירו חזרת רטיה במקדש. ואוקמוה בכהן שעובד עבודה. והיינו דאמר עולא ג' דברים התירו סופן משום תחילתן ואלו הן, עור לפני הדריסה, ותריסי חנויות, וחזרת רטיה במקדש, קא משמע לן דאתרו סופן משום תחילתן. כהן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא. רבי אליעזר אומר מכשירי מצוה דוחה את השבת. עיקר דבריו במס' שבת בפר' ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת, דתנן ועוד אמר ר' אליעזר כורתין עצים לעשות פחמים ולעשות ברזל, ותניא מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר' אליעזר. ורבנן דפליגי עליה סברי כר' עקיבה דאמר מילה עצמה דאי איפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת, אבל מכשיריה דאיפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת.

רבינו חננאל

בשיפועא טפח. אי אית חד מהנך אסיר. ושיפועי אהלים כאהלים דמו. סייאנא. פי' הכובע שעל ראש האדם שיש לו כנפיים יוצאות, כגון שפתיים פשוטות נוטות על הפנים מפני השמש. אם מהדק אפי' יש בו טפח[מ] שרי ואי לא אסיר. מתני' מחזירין ציר התחתון במקדש. ת"ר ציר דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל כו'. פי' שמא יתקע בה מסמר. [ת"ר רטיה שפרישה מעל גבי מכה מחזירין בשבת ר'] יהודה אומר פרשה אין מחזירין אותה כלל, אלא החולקה במכה למטה דוחקה למעלה על גבי מכה. וכן אם הוחלקה למעלה דוחקה למטה ומגלה מקצת רטיה ומקנה פי המכה וחזור ומגלה מקצת רטיה ומקנה פי המכה כו'. אמר רב חסדא לא שנו אלא שפרישה על גבי כלי. דתנא קמא מתיר להחזירה. ור' יהודה אוסר. אבל פרישה על גבי קרקע דברי הכל אסור להחזירה. אמר מר בר רב אשי הוינא קאים קמיה אבא כו'. וקיימא לן כרב אשי דהוה בתרא. ואם בתחילה רטיה במקדש אסור כל שכן במדינה. קושרין נימא במקדש כו'. ורמינהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה. ופרקינן לא קשיא מתני' ר' אליעזר בריתא ר' עקיבא, דפליגי במכשירי פסח, ר' אליעזר סבר מכשירי מצוה דוחין את השבת כו'. ונדחה.

מ) עיין בתוס' כאן ד"ה הא וכשבת קנ"מ וכרמ"ם שם דכתבו על שם רבינו לסיקן. וגם בדברי רבינו שם בהלי הגר' בסיקן ע"ש לאסר מהודק אסור וכו' וע"ש.

מסורת הש"ס

מ) [שבת קנח:], נ) ביצה יח:, ס) [פסחים מח. מו"ק יב: כתובות פג: נז. ב"מ יג: קסה. סנהדרין כח: חולין נג. סב.], ע) [מוכה נג: וש"נ], פ) [שבת קכג:], צ) [פסחים סה:], ק) [בגין. רש"ל], ר) בס"מ: מוצלת בין, ש) [ויקרא ד], ת) [דף יח:], כ) רש"ל, ל) [שבת קכג: ומנחות נז. ועי' תוס' שם ד"ה לא סילבל], מ) [קדושין עב:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל לא וכו' ומיכוח היינו ממחוק אלמוד: (ב) תוס' ד"ה והעליון וכו' דלא התירו במקדש. נ"ב עיין בתוספות פרק המצניע דף נ"ה בד"ה שרא וכפרק כל הכליס דף קכג בסופו:

גליון הש"ם

מתני' קושרין נימא. עיין סוכה דף נ ע"ב ד"ה ורבנן:

לעזי רש"י

פלטר"י [פלטרי"ן]. כובע לבד. אנפיינדר"א. לנערך. אישקרייני"א [אישקריינ"א]. מרתף

מוסף רש"י

שרביב בגלימיה טפח. הגיה טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף והכמיקה להלן מרחשו טפח (שבת קלח:). הא דמיהדק. טעמא לאו משום אהל הוא אלא משום שלא יגביהנו הרוח מרחשו ואתי לאתויי אדנבא אמות, הלכך מיהדק ברחשו שפיר שרי, לא מיהדק אסור (שם).

מוסף תוספות

א. אבל אם הוא נכפף למטה כמו גלימא אין זה אהל. תוס' הרא"ש. ב. משום דהוי בונה. שם. ג. והא דקאמר בגמ' גזירה שמא יתקע קאי אעליון דאם יתקע חייב חטאת משום הכה בפטיש ולא משום בונה, אבל אתחתון ליכא למיגזר משום שמא יתקע, דאפילו אם מתקע תקע ליה [ליכא] איסור דאוריתא, דתוקע מרעם הוא בציר התחתון ולא חשיב בהכי מכה בפטיש. שם. ד. דכל רפואה מיתסרא משום שחיקת סממנים. תוס' ר"פ. ה. דלא שייך שחיקת סמנים רק בתחלה כששם הרטייה על המכה, אבל בחזרת רטייה שכבר היתה מאיתמול על המכה מערב שבת לא שייך למיגזר משום שחיקת סמנים בשבת להחזירה בשבת. שם. וכן משמע מדוקט רטיה דטעמא הוי משום מירוח, דאי משום שחיקת סממנין מאי איריא דנקט רטיה אפילו כל מידי נמי הו"ל למיתני [אע"ג דליכא] למיחש למירוח. תוס' הרא"ש. ו. [והתם] לא שייך מירוח, דאין שייך מירוח אלא בדבר לח כגון רטיה אבל בפלפלין ובגלגלא לא שייך מירוח. תוס' שבת סד: ד"ה ונלגד שלא תתן. ז. דהא אפי' רב אשי לא ראה רבא. תוס' ר"פ. ח. למעלה ולמטה. שם.

אי אליבא דר"א קאמר. כלומר כמאן ס"ל במכשירין על כרחך כר"א ס"ל וכיון דכר"א ס"ל אמאי הוי לכתחילה אסור: **אלא הא ר' שמעון והא רבנן.** מתני' רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי קושרה דסכינא להו כר"א בחדא דמכשיר מלוה דוחין וכו' וכגון בשאי אפשר לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו נימא בכנורו ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום הלכך בתחילה אסור. ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מ"ט לא שנינן הכי משום דלא שמעינן בהדיא דאית ליה האי סברא לאי אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דאמר הכי בהדיא מיבעיא לן סתמא דמתניתין מני: **אף היא.** אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שאשמיע את הקול וטוב לנו לחלל את השבת בשלשולו לקיים השמעת קול שיר של לוים מלחלל שבת בקשירה שהיא אב מלאכה ולא קיימא בה שום מלוה דלא מצי (ה) השמע קול: **משלשל מלמטה וכורך מלמעלה.** שהרי יש יתדות מלמעלה ולמטה שראשי הימין כרוכין בהן וכשהוא רולה מגלגל היתד והימה נארכת כעין שעושין למיני כלי זמר ארפ"ש דמאריך עד שיגיע ליתד שלמעלה וכורכה בו והרי היא כבתחלה ומגלגלין היתד עד שתתפשט בהלכתה ומשמעת קולה ולרבנן עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי בהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר יימין בכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא: **הא והא רבנן.** דמכשירין שא"ש מבעוד יום דוחין והא דקתני מתניתין קושרה כשנפסקה באמצעית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה שאין לריכה שם חיזוק כל כך וסגי ליה בעניבה: **ואי בעית אימא הא והא באמצע.** הא ר"ש והא רבנן ובריתא דקתני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמלוה דוחין היכא דלא אפשר להו מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אמצע אטו מן הנך אבל בעלמא דליכא למיגזר מידי דחי: **מתני' יבלת.** ורוא"ס. והוא מוס לתמיד שדומה את השבת (ויקרא כב) או חרון או (ו) יבלת. יבלת דקרא קרינן יבלת שאין שם דבר אלא כמו חיגרת דומיא דשבור ולא כתיב שבר ועורת נמי לא כתיב עיורון אבל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המוס: **חותכין יבלת.** ביד קאמר: **אם בכלי לאן ולאן אסור.** ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי מולדה דגזז את הצמר אפ"ה כיון דכלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות: **ואם בכלי לאן ולאן אסור.** דאב מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושין בחול: **גמ' (ו) הרכיבו.** בשבת קאמר הרכיבו על כתיפו ברה"ר או להניחו במקום לתמוס: **ואחיכם יבלתו אין דוחין.** קשיא קמתמא אקמתמא: **הא.** דבסמיס בכלי וה"נ קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו בכלי שרי דס"ל מכשירי מלוה דוחין שבת כגון (ו) מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המוס מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי: **מתני' ביבישה.** ואפ"ה בכלי אסור משום דמתקן לה ועניין מלאכה קא עביד ודבסמיס בלחה ותרוייהו ביד: **אמר לך בכלי.** למה לי לאשמועינן בסמיס דאסור הא כבר שמעינן (ו) לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי: **ואידך.** להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו בכלי שרי: **ואידך.** להכי לא מוקמינן לההיא דבסמיס בלחה ובכלי דאם כן הוה ליה אב מלאכה והתם הא דשבות הוא דאיירי: **דומיא דהרכיבו.** דלא מיתסר אלא מדרבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה אשאפר לעשותה מבעוד יום כגון דחי נושא עצמו ותחומין נמי דרבנן ואפ"ה הואיל ואשאפר לא דחי: **ואידך הרכיבו.** והכאתו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא בסמיס בשבת בפ' המצניע (דף לד.) מי נושא את עצמו ובתחומין סבר לה כרבי עקיבא דאמר במס' סוטה בפ' כשם שהמים בודקין (דף מז:) תחומין דאורייתא: **א"ר אליעזר ק"ו.** התם גבי פלוגתייהו תניין לה בפ' אלו דברים (פסחים סה:): **אלו שמשום שבות.** אלמא ת"ק משום שבות קא אסר להו וש"מ דלאו בכלי מתוקמא: **אלא אמר רב יוסף הא והא ביד.** ומיהו מתני' ביבישה לא מוקמינן לה דאם כן אפילו בכלי שרי אלא בלחה וביד היינו טעמא דשרי דשבות הוא ובמקדש שמחילין וקרבנות לבור במקדש הם מבקרין אותן ובסמיס היינו טעמא דאסור דאע"ג דשבות הוא ולורך מקדש הוא אפ"ה כיון דכל אחד ואחד מבקר פסמו ומתקנו בביתו ואח"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה: **להא שמעתא.** דרב יוסף: **גוללו אצלו.** דכיון דאיגדו בידו אע"ג דאיכא שבות דילמא נפיל כוליה לרה"ר ואתי לאיתויי. ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שבות דלורך מקדש הותר אף במדינה: **הא אוקימנא.** בריש פירקין [לא.] באסקופה כרמלית וכו' דאפילו שבות איכא למגזר דא"נ נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה אין כאן חיוב חטאת: **משלשלין וכו'.** לגלותו והוא יגלה מעצמו. ובשאר דעלמא אמרינן אין טוען בשר בגל ובילה אלא כדי שיגולו מבעוד יום גזירה שמא יתפה בגחלים בפ"ק דשבת (יט:): **והא הכא.** דכל אחד גולה פסמו בביתו וקשרי ליה נמי במדינה: **בני חבורה.** הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים הלכך לא אמתני': **ואביי.** דאישתיק סבר כהנים זריזין הן לא אמרינן בכמה דוכתי דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש אבל בני חבורה זריזין הן לא אמרינן שאין לך אדם שאינו עושה פסח: **רבא אמר.** הא והא ביד כדאמר דבכלי ליכא לאוקומי לפסחים משום מלאכה והא והא בלחה דאי ביבישה לא מתני' דקתני שבות דאפשר לה מאתמול מידחי מקמי מכשירי מלוה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסחים ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שבות והא דקתני במתני' דבכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה ולא מחלליגן שבתא והיכא דלא אפשר כגון גבי איזמל דחינן אפילו אב מלאכה: **מאי**

הא בלחה הא ביבישה. [מתניתין ביבישה[א]] ואפילו הכי אסרינן בכלי דשבות גדול הוא[ב]: **ביבישה אפילו בכלי שרי.** ולא מסתבר להתמיר עליו כיון דאפרוכי מפריך: **ולאן אוקימנא באסקופה כרמלית.** תימה דאמר לעיל (דף לז.) גבי מלאן לבתים או כריכות מביאין פחות פחות מד' אמות אלמא שבות דמקדש במדינה התירו וי"ל דשבות כי האי גוונא ולאי שמוטלין בבזיון התירו[ג]: מה

גמ' ורמינהו (א) [ב]הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין [ג]רבי אליעזר ורבי יוסי [ד](בן) חנינא חד אמר [ג]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא [ה]דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן [ו]דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום [ז]כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו [ח]ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות [ט] מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי [י]היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה [יא]דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה [יב] ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה [יג]בני חבורה זריזין הן ואביי [יד]כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

סא א מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע ש"ח סימן שמ סעיף ג:

סב ב ג מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הלכה יח סמג עשין רכג:

סג ד מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה טו:

מוסף תוספות

א. והשתא בכלי ליכא איסור רק מדרבנן, ומשו"ה שרי ביד. תוס' ר"פ. אבל אין לומר שיהיה בו איסור גזרה מדאורייתא, דא"כ אמאי מותר, הוה לן למיגזר יד אטו כלי כי היכי דגזרינן בלחה. תוס' הרא"ש. ב. דהו"ל מתקן ומעין מלאכה. סס. [ו]שבות כי האי לא התירו במקדש. תוס' ר"פ. ג. דכשבות מקדש במקדש הוי, הואיל ותפילין מונחין בבזוי ברשות הרבים ואי אשכחיתהו גוים ינהגו בהן מנהג בזיון. תוס' הרא"ש.

רב ניסים גאון

פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן. הינו מתני' דבפר' אלו דברים בפסח דוחין את השבת, ותנן ר' אליעזר אומר דוחין. אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהיא כולי', אמר לו ר' יהושע יום טוב יוכיח כו'. **הרכיבו דלא כר' נתן דאמר חמי נושא את עצמו.** הבאתו מחוץ לתחום כר' עקיבה דאמר תחומין דאורייתא. דעקיר דברי ר' נתן בפרק המצניע, ר' נתן אומר על השחוטין חייב על חיים פטור, שהחי נושא את עצמו. ועיקר דברי ר' עקיבה במשנת סוטה בפרק כשם שהמים בודקין אותה וכבר פירשנוה. **ולא קא גזרינן שמא יחתה בגחלים.** איתה בסוף פרק יציאות השבת, לא תמלא אשה קדירה עם עסיות כו', ואמרינן אפי' תימא בית הלל בהא מיסר אסרי גזירה שמא יחתה בגחלים.

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא לא קשיא הא ר' שמעון הא רבנן. דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו קושרה קשר של קיימא כו'. איבעית אימא הא והא ר' שמעון, ולא קשיא מתניתין באמצע בריתא מן הצד. איבעית אימא הא והא באמצע, ותנא קמא סבר לא גזרינן באמצע אטו מן הצד ותנא ברא סבר גזרינן. **מתני' חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור.** והתנן בפסח חתיכת יבלת אינה דוחה את השבת. ופרקינן מתני' ביבישה ומתני' דפסח בלחה. ואיבעית אימא לעולם בלחה ומתני' ביד, ומתני' דפסח בכלי. מאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה. יבישה מיפרך פריכה אין צריך חתיכה. ומאן דאמר הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי. אמר לך בכלי אינו צריך למיתנייה התם, דקתני במתני' ואם בכלי כאן [וכאן] אסור, בין במקדש בין במדינה אסור. ואידך אמר לך דקתני התם משום דבעי

עין משפט נר מצוה

א. ד"ה אי אליבא דר"א קאמר. אי אליבא דר"ש לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד ואיבע"א הא והא באמצע מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** [א]חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו (א) [ב]הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין [ג]רבי אליעזר ורבי יוסי [ד](בן) חנינא חד אמר [ג]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא [ה]דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן [ו]דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום [ז]כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו [ח]ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות [ט] מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי [י]היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה [יא]דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה [יב] ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה [יג]בני חבורה זריזין הן ואביי [יד]כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

ב. ד"ה אי אליבא דר"א קאמר. אי אליבא דר"ש לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד ואיבע"א הא והא באמצע מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** [א]חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו (א) [ב]הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין [ג]רבי אליעזר ורבי יוסי [ד](בן) חנינא חד אמר [ג]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא [ה]דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן [ו]דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום [ז]כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו [ח]ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות [ט] מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי [י]היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה [יא]דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה [יג]בני חבורה זריזין הן ואביי [יד]כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

ג. ד"ה אי אליבא דר"א קאמר. אי אליבא דר"ש לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד ואיבע"א הא והא באמצע מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** [א]חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו (א) [ב]הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין [ג]רבי אליעזר ורבי יוסי [ד](בן) חנינא חד אמר [ג]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא [ה]דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן [ו]דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום [ז]כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו [ח]ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות [ט] מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי [י]היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה [יא]דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה [יג]בני חבורה זריזין הן ואביי [יד]כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

ד. ד"ה אי אליבא דר"א קאמר. אי אליבא דר"ש לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד ואיבע"א הא והא באמצע מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** [א]חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור: **גמ'** ורמינהו (א) [ב]הרכיבו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין [ג]רבי אליעזר ורבי יוסי [ד](בן) חנינא חד אמר [ג]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בכלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בכלי נמי שרי מ"ט איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא [ה]דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן [ו]דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום [ז]כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו [ח]ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות [ט] מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי [י]היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואתי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה [יא]דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה [יג]בני חבורה זריזין הן ואביי [יד]כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

ה) פסחים סה: וסמ"ג. ו) [פסחים סמ: רוש הסוגיא ע"ש]. ז) [ע"ל בר"], ד) שבת לד., ח) [סוטה ט:] וש"נ], ט) [פסחים סה:], י) לעיל לז: [שבת ה:], יא) שבת יט:, יב) [פסחים פה.], יג) [שבת כ. קיד: פסחים נט: סה. ביצה יח. ב"ב 5. חולין קכג: זבחים לה.], יד) ל"ל אפילו מלאכה. דבש תמר, טו) בס"ל: סתמינן,

הגהות הב"ח

(א) גמרא ורמינהו הרכבתו והבאתו וכו' ולא קשיא הא ביד הא בכלי: (ב) שם דומיא דהרכבתו והבאתו וכו' ואידך הרכבתו לגא: (ג) שם שבות דמקדש במקדש: (ד) שם במדינה הוא ולא גזרינן: (ה) רש"י ד"ה אף היא וכו' דלא מצי משמעת קול: (ו) ד"ה יבלת וכו' חרון או יַבֶּלֶת יבלת דקרא קרינן יַבֶּלֶת שאינה שם דבר אלא כמו חִיגֶרֶת דומיא דשבור ולא כתיב שֶׁבֶר וְעִוֶּרֶת נמי לא כתוב עורון אבל יַבֶּלֶת דמתניתין: (ז) ד"ה הרכבתו בפסח הבא בשבת קאמר הרכבתו להרכיבו על כתיפו:

לעזי רש"י

ארפ"א [הרפ"א]. נבל. ורוא"ה. יבלת.

מוסף רש"י

חותכין יבלת במקדש. דלא גזרו על השבות במקדש (פסחים שם:). **הרכיבו והבאתו** מחוץ לתחום. הרכבתו על כתף האדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, אע"פ שאינו אלא איסור שבות דרבנן, דקי"ל מי שעשה את עצמו, אין דוחה. דהוה ליה למיעבד מאתמול, וכן הבאתו מחוץ לתחום (פסחים סה:). **וחתיכת יבלתו.** ורוא"ה בלע"ז ומותבה בלפניו או בזיעיו, אינה אלא שבות, ומלאכה בלאחר יד היא (שם). **כאן בכלי.** דהוי מלאכה גמורה (פסחים שם:). **הא והא ביד.** שאותבה בידו ולא בסכין, דאין בה אלא משום שבות, ואפילו הכי אסור בלחה, דואיל ומלי למיעבד מאתמול (שם). **הא ביבישה.** דאפילו שבות ליכא, וכר' אליעזר לא מלי לאוקמא ואימא ר' אליעזר היא דאמר דוחין, משום דקתני ואם בכלי דהוי מלאכה גמורה כאן וכאן אסור, ואי ר' אליעזר היא הא אמר מכשירי מלוה דוחין את השבת אמאי אסור בלחה, ואי נמי אם אמר מלאכה גמורה אינו אלא בשבת (קכ.), דתנן ר' אליעזר אומר אם אי אפשר לעשות בשבת מניחו בשבת (פסחים שם:). **מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי.** ומוקמא למתני' נמי בלחה (שם). **הא תנן אם בכלי כאן וכאן אסור.** ולמה לי למידחד לתמתמא בפסחים (שם). **החי נושא את עצמו.** ואין בו אלא משום שבות (יומא סו:). **ומה שחיטה שהיא משום מלאכה.** שאין אסורה בחולין בשבת משום איסור מלאכה גמורה, שהרי בחמות מלאכות היא מעיה, ואעפ"כ דוחה את השבת בפסח (פסחים שם:). **היה קורא בספר.** כל ספרים שלהם עשויים כמגילה (שבת ה:) כספר תורה שלנו (לעיל צז:). **ונתגלגל הספר מידו. וגוללו אצלו.** דואיל ולאחר בידו (שבת ה:) ונגמרא מוקים לה באיסקופה כרמלית כגון גבוה ג' וזוחקו ד' ולכשה הרבים עוברת לפניו דאי נפל כוליה מיניה ומהדרי ליה מרה"ר לאיסקופה לאו חיוב חטאת איכא, הלכך השתא דגלאה אחד בידו ואין כאן עקירה, אפילו משום שבות נמי לא גזור (שבת ה:). **משלשלין את הפסח.** והוא גלגה והולך משתחשך, ואע"ג דבעלמא אין טוען בשר בגל (אלא כדי שיגולו מבעוד יום) הכא שרי דבני חבורה זריזין הן ומדכרי אהדדי ולא אתו לאתויי בגחלים (שבת יט:). **בני חבורה זריזין הן.** שיש רבים ומזרזים זה את זה (פסחים פה:). **כהנים זריזין הן.** שכולם היו כבי מורה ומזרדים ומזכירים ולא אתו לאתויי משתחשך (שבת כ.) אי: בקיאים הם בכל דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב (שבת קיד:).

מה לי הוא ומה לי חבירו. וא"ת וכו' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד שרי וי"ל[א] דגבי בהמה דאיכא מיאוס לחתוך בשיניו לא הוצרכו לחתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"מ דהיכא דאפשר לשנויי משנינן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קג.) דמביא סכין למול אפי' דרך רה"ר אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו דרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקצר דרכו ליכך דרך רה"ר[ב] אבל הכא דיכול לאותכו ביד כמו בכלי מודה ר' אליעזר דמשנין:

שעלתה לו נשיכה בגבו. תימה[ג] דלמשנין רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר[ד] דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו[ה]:

(ו) **הכי** גרסינן ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוה דר' אליעזר. פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אבל מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשיא: **אא"ב** ר' אליעזר. פי' כי היכי דמשנין מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו להדורי (אלא) אשבות כל דהו והקשה הר מקוני דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"מ טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"מ מיקל טפי ותיכף דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות דלא נפיק מינה חורבה כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת[ו] אבל ר' אליעזר דאית ליה דמכשירי דוחה ומיהו אפשר לשויי משנינן יש לנו לחזר אחר שבות הקל שלא יצא להתיר אלא שינוי באפשר לשנויי[ז]: לישמעינן מאי היא דתניא כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא מני אילימא רבנן ובמקדש כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי משנינן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוה דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב וליטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד[ח] ותו לא מידי: **מתני'** [ט]אכהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש [י]אבל לא במדינה (ח)[יא]אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** [יב]אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא [ד]במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת [ה]שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא [ו]שאני צלצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים שלש

הוא כדר"מ דאמר התם בפרק המניח (שבת דף לד:) מחלוקת ביד אבל בכלי מודו רבנן דחייב חטאת דמשנינן ליה תולדה דגוזז את הצמר שהוא חותך מן המחובר לגבעלי חייס אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה ולמידק דהא (ז) בכלי לא משום דאב מלאכה הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרי ליה: **ולטעמיך לר"מ נמי.** נהי דטעמא משום שנוי הוה נשקליה ניהליה ביד דהא איכא שנוי דמודה ר"מ בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות: **אי אמרת בשלמא ר"מ.** לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא היתר משוי להו וטעמא משום דאפשר לשנויי משנינן כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות החמורה לשבות הקלה אלכך יד חמורה משנים דאורייתא בהכי ודומה לכלי ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי: **אלא אי רבנן.** וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי למה להו להדורי (אלא) אשבות כל דהו: **ומו.** ליכא לאקשויי מידי: **מתני' כורך עליה גמי.** ואע"פ שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה אי דלאו אורח מרעא שתראה מכתו עם העבודה מסקה אותה בגמי: **אבל לא במדינה.** שאין זה צורך עבודה ועוד דהוה ליה חובל ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו: **גמ' צלצול קטן.** חוור קטן נאה כמו היא חגרה בצלצול (קטן)[ד] דסוטה (דף ט:) ובלע"ז בנדי"ל: **הוי יתור בגדים.** ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים דף יח.) לבש שני מכנסים שני אבנטים שהכהנים[ה] בכהונה כלומר בבגדי הדיוט הזקוקין להם (ד) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים: **לא אמרו.** באותה משנה יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים כגון באצבע לא הוי יתור בגדים: **ופיפוק ליה.** דין גמי דין צלצול משום דחייך דין ידיו לעבודה ואם (ולקח בעינן) ולקח הכהן[ו] וזרק הכהן[ז] בעינן דמשמע בעצמו על ידו ולא ע"י אחריס[ח]: **בשמאל.** שאין עבודה כשרה בה כדאמר בשחיטת חולין[ט] כל מקום שנאמר אצבע או (בהן) [כהן] אינו אלא ימין: **אי נמי בימין שלא במקום עבודה.** כגון על גב האצבע: **ופליגא.** הא דר' יוחנן דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי' בגד ג' על ג' משמע דלא פליג: **אדרבא** (י) **דאמר במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת.** ואע"ג דמשום יתור בגדים ליכא למימר דהא לאו בגד הוא אליבא מיהא הוא דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ: **ג' על ג' חוצצות.** דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים. והאי דנקט בלשון חציצה משום דרישא איירי בנימא אחת במקום בגדים דלא מצי למתנייה יתור בגדים דלאו בגד הוא: **פחות מג' אין חוצצות.** לחיידי דלא חשיב בגד יתור בגדים אין כאן דלאו בגד הוא וחציצה נמי אין כאן דשלא במקום בגדים הוא ושלא במקום עבודה: **אדר' יוחנן ודאי פליגא.** הא דרבא דאמרן שלא במקום בגדים ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפי' בבגד גדול: **אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא.** הא דרבא דאמר שלא במקום בגדים פחות מג' אין חוצצות ואיהו אמר דצלצול קטן חייץ ואף על גב דלא הוי שלא על שלש: **צלצול קטן חוצץ.** משום יתור בגדים והיינו נמי כלישנא קמא ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י. והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון חציצה משום הך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים דקאמר פחות משלש על שלש חוצץ במקום בגדים ופחות מג' לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום חציצה להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה: שלש

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ט סמג עשין קנט:

סה ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' כה סמג לאוין סה טוש"ע מ"א סי' שכח סעיף כד בהג"ה:

ג [מיי' שם ש"ע שם סעיף מז]:

סו ד מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו סמג עשין סה:

סז ה ו מיי' שם הל' מ:

רב ניסים גאון

כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבורו, אלא לאו רבי אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת. עיקרה במס' שבת בפרק המצניע דתנן הנוטל ציפורניו כו', ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים או' משום שבות. ודקתני סורך עליה גמי. איתה בטהרות בתוספתא מסכת כלים פ' ו', ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו על המכה שמרצץ הלחה. לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים. טעמא דמילתא שהכהן אינו רשאי לשמש במקדש ולעשות עבודה אלא בבגדים האמורים בתורה, דילמא מוסיף עליהם ותהיה עבודתו פסולה אם הוסיף עליהן. ואיתה בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שקבל דמן זר אונן, לבש ב' מכנסים ב' אבנטים ב' כותנות כולי' פסולה עבודתו. ותיפוק לי משום חציצה, בשמאל. טעמא דמילתא כי הכהן אינו רשאי לקשור על ידו דבר שיהא חוצץ בין ידו ובין כלי שרת. וכן לא יהא דבר חוצץ בין ידו ובין הדם כמפורש לשם מה כלי שרת אין דבר חוצץ בין כלי שרת ובינו כו'. וכן הינו פירוקא דפרקינן בשמאל, לפי שהעבודה לא הותרה אלא בידו הימנית אבל בשמאלו לא, כדתנינן התם קיבל בשמאל פסול.

רבינו חננאל

מנא תימא, דתניא כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו. חבירו אין איהו לא, בשיניו אין בכלי לא מני הא, אילימא רבנן כיון דאמרי משום שבות מה לי הוא ומה לי חבירו. אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת כו'. מתני' כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. א"ר יהודה בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוצץ. ור' יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש אצבעות אלא במקום בגדים, אבל אצבע וכל כיוצא בה שאינה מקום לבישת בגדים עליה, שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות. והיינו דרבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מכן אינן חוצצות. נימא הא דרבא אמר רב חסדא פליגא אדר' יהודה בריה דר' חייא דאמר באצבע אפילו צילצול קטן חוצץ. ודחינן כגון (ז) שלקה בשמאל. אי נמי שלא במקום צורך עבודה

מסורת הש"ס

(א) [סוכה לו: וש"נ], (ב) זבחים יט:, (ג) שם. [וסס אית' רבי יהודה וכ"ג כאן הגאון יעב"ץ ז"ל] [עד סוף כל הענין], (ד) [ליתא שם], (ה) [ויקרא ח], (ו) [ויקרא ד], (ז) [שם יח], (ח) בס"ת: דבר אחר, (ט) [דף כב ע"ב],

---

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואם לחוציא: (ב) רש"י ד"ה הכי נקטינן וכו' דהא דבכלי לא: (ג) ד"ה הוי יתור וכו' דטיה על מכת בגדו תחת בגדו ועבד עבודתו כל"ל ומיכא עבודה ממתק: (ד) בא"ד הזקוקין להן הא כהן: (ה) ד"ה ופליגא הא וכו' דלא פסיל אדרבא הס"ל ואא"כ מ"ש בגמ' דאמר רבא בתקוס: (ו) תו' ד"ה הכי וד"ה אע"ב ר' אליעזר הד"מ:

לעזי רש"י

בינדי"ל. אגד, חגורה.

מוסף רש"י

ותו לא מידי. אין לדון אמר דבר זה (סוכה לו:) אין לאסיב על כך (יבמות ל"ט. וקדושין כא:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כב. מד.) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין עוד להקניט בדבר זה (שם סו:), כורך עליה גמי. בשעת עבודה, שגמי הוא שמרפאה שם מכתו, ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו מזוק רפואה אסור משום שבות, גזירה שמא יסחוק סמיס, הני מילי במדינה, אבל במקדש לא גזרו משום שבות (זבחים יט.), ואם להוציא דם. שמתכוין לכך, כאן וכאן אסור. לחבורה הוא ואיסור דאורייתא (שם). צלצול. קטן של מטי (ע"ז עג.), ותיפוק ליה משום חציצה. אין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן, והיכי שרי לר' יוחנן (זבחים יט:). אדר' יוחנן ודאי פליגא. דהא אמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים, ואפילו שלש על שלש במשמע (שם). מי נימא פליגא. דאיהו אמר צילצול קטן מוזן, וכאן אמר פחות משלש לא מוזן (שם). שאני צלצול קטן דחשיב. לפי שעשוי לגוי והוי בגד (שם). לישנא אחרינא אמרי לה כו'. בדר' יהודה ב"ר חייא לא פליגי לשני, דמוזן נמי דקאמר משום דיתור בגדים הוא, דלא שייכא למימר חציצה שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה, דאי במקום עבודה אפילו נימא חייצא, ובדר' יוחנן הוא דפליגי לשני (שם).

מוסף תוספות

א. דדוקא באדם דלא מאיס ליה כ"כ הוא דמצריך ר' אליעזר לחתוך [בשיניו], פי' יתור יותר, אבל מתני' מיירי בבהמה. תוס' ר"פ. ב. [ז]שרי ר"א דרך רה"ר דהוי דאורייתא כדי להחר המצוה אע"פ שיכול לעשות [בענין] דליכא אלא איסורא דרבנן. תוס' שבת קנ. ד"ה רבי. [ח]אילו היה יכול להביאו דרך גגות במהרה כ"כ כדרך שהוא מביאו ברשות הרבים אפילו רבי אליעזר מודה דמביאו דרך גגות. רשב"ם שבת קנ. ג. אמאי איירי תנא בעומדת בגבו. תוס' הרא"ש. ד. דהא הוי חידוש טפי. שם. ה. דסד"א שלא יחטא זה כדי שיזכה חבירו לעשות

מאי היא דתניא כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא מני אילימא רבנן ובמקדש כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי משנינן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוה דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב וליטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד[ח] ותו לא מידי: **מתני'** [ט]אכהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש [י]אבל לא במדינה (ח)[יא]אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** [יב]אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא [ד]במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת [ה]שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא [ו]שאני צלצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים שלש

ח) גי' אחרת היה לו לרבינו ז"ל בכאן דר"י בר' דר"ח מיירי שלקה בימין במקום עבודה תמנס תמוה דא"כ גמי גמי וא"ע.

ט) לרבנן, שלא הותר בשום מקום מלאכה גמורה משום מכשירי עבודה, קמ"ל דאפילו הכי שרי כיון דלא פשע חברו. שם. י) [ד]לרבנן, כי נמי שרינן למשקליה ביד לא אתי להתיר גם בכלי, דמידע ידעי דמלאכה גמורה לא ניתנה לידחות מצוה אליבא דרבנן, כי נמי שרינן למשקליה ביד לא אתי להתיר גם בכלי, דמידע ידעי דמלאכה גמורה לא ניתנה לידחות בשום פנים לרבנן, וכלי מלאכה גמורה היא. תוס' ר"פ. יא. לר' אליעזר דאמר דניתנה מלאכה גמורה לידחות אצל מכשירי מצוה בעלמא היכא דלא איפשר לשנויי מיהא, הילכך הכא דאיפשר לשנויי מודה שם ר' אליעזר דמשנינן לעשות בשינוי, דאי שרית ליה לעשות ביד דלא הוה שינוי כ"כ, דדמי קצת לכלי, יטעו העולם להתיר גם בכלי אע"ג דהוי מלאכה גמורה, משום דשרי ר' אליעזר בעלמא אף מלאכה גמורה היכא דלא איפשר לשנויי, ולא ידעו ולא יבינו להזהר טפי משום דאיפשר לשנויי, כיון שיראו שאנו מתירין כ"כ ביד שאינו שינוי דדמי קצת לכלי, הילכך לר' אליעזר ודאי שייך למיגזר יד אטו כלי, ולכך לא שרינן רק בשינוי. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שנים על שנים חוצצות. ומשום יתור בגדים: **לימא פליגא.** הא דרבא לדרב יהודה בריה דרבי חייא דאמר צלצול קטן יתור בגדים: **שאני צלצול דחשיב.** ואיכא למימר דמודה הא דרבא לדרבי יוחנן פליג עליה דהא עלה קאי ופליג: **ולרבי יוחנן.** דאמר צלצול נמי שרי: **לישמעינן.** תנא דמתניתין צלצול קטן דלא חייץ וכ"ש גמי: **דגמי מסי.** משום שבא לאיצטריך לגמתני גמי דלאו על גב דמסי שרי במקדש: **מתני' בוזקין מלח.** מפזרין ומכתתין על הכבש מפני שמלך הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מתליק. בוזקין לשון כיתות כדאמר בפרק ב' דיומא (דף כב:) ממלי דהלי ויפקדם בזקן [ש"מ יא] מידי דמיזקן הוא ועוד ממלאה הבזק [ומזקקא] מפרש בגמגיא (יג:) כאור היולת בין המרסיס שלורפין בהן זהב והם נקובים וסדוקים ולהב היולת בנקב יש בו כמלאה ירקרק או אדמדם: **וממלאין מבור הגדול בו'.** כך שמן ושייסה בלשכת העזרה: **בגלגל.** טור"ן בלע"ז. אבל במדינה לא טעמא מפרש בגמרא משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו: **ומבאר הקר בי"ט.** ולא בשבת ובגמרא [ע"ב] מפרש מאי ניהו: **גמ' מפשרוניא.** מקום: **ומרדה בה.** שוטף בה: **דלא מבטל ליה.** ולילא משום לאשווי גומות דמלאכה הוא בשבת דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לגויע הסומות לא מבטיל ליה התם אבל מלא משנדרים ברגל לא חזי ומסתמא מבטיל ליה ובמדינה אסור: **קא מוסיף אבנין.** ואפילו בחול אסור להוסיף על המזבח דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל שהבנין נמסר לדוד על ידי הנביאים שלא להוסיף ושלא לגרוע. ואית דגקטי ליה משום שבת ולא היא דהא בכסוי הדם בשחיטת חולין (חולין פג:) דאיירי בחול הכי נמי פרכינן: **הא קא הוי חיליה.** בין רגליהם לכבש וחליה כי אלי גוונא פסולה דתנן בשחיטת קדשים (זבחים טו:) כל הזבחים שקבל דמן זר ואונן וערל ויושב ועומד על גבי כלי על גבי רגל בהמה וע"ג רגל חבילו פסול והתם יליף טעמא: **בהולכת אבריה לכבש דלאו עבודה היא.** לעולם לא מבטל ליה אלא לאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים ודקשיא לך הא הוי חליה לא תקשה דהא דקתני בוזקין מלח בהולכת אבריה לכבש קאמר דלאו עבודה דקא ס"ד שהתם דכיון דלכ הכפרה תליה בדם אע"ג דהקטר חלבים הוה עבודה הולכה דידהו מיהא לא אשייא: **והקריב אם כלו.** דיש דקרא והקרב והכרעים ירחץ במים אלמא בחבריס קמשמעי קרא ומדבעי כהונה שמע מינה עבודה היא: **ומדרס בה.** לדרוס עליה: **לא בסל ולא בקופה.** כדרך חול: **שולי הקופה.** שנשתברה ונשארו השולים: **טרף אבנא.** הקיש על הדלת באגרופו והשמיע קול: **דקא מחיל שבא.** דקסבר כל אולודי קלא אסיר: **בקול של שיר.** הנשמע כעין שיר בנעימה ובנחת: **מענין בדיופי.** מעגלין יין מחבית לחבית ע"י שני קנים המתוכים באלכסון ומניח רלשון המשופעים זה כנגד זה ונותן אחד מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה שאחר מעט מן היין אליו ומסלק מהם והיין יולא כולו מאליו. דיופי שתי פיות[ט]: **ומטיפין מיארק לאולה.** כלי הוא ופיו לר ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים נקבים דקין וממלא מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יולאין בנקבים טיף אחר טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לאולה: **וקא בעי לאשעורי.** ע"י קול זה ומתילאין לקיצו בידים בנקבים טיף אחר טיף ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו וקולן נשמע לאולה: **ומזומי.** איכא"ש: **לא יעבור.** ידיו על לבו: **יספוק.** כף אל כף: **ירקד.** ברגל דהשמיע קול להבעיע העופות: **שמא יעוף לרוח.** ויזרוק לרה"ר להבריח העופות: **משחקות באגוזים.** לגלגלן דרך דף ומכות זו אם זו כדרך משחקות הנשים: **לאשווי גומות.** להכין דרך לגלגל האגוז: **בספוחים.** נמי כה"ג: **אולודי קלא.** שהגלגל משמיע קול: **גורה שמא ימלא לגינתו.** מתוך שממלאין בו בלא טורח אחי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת: **לישמעינן צלצול קטן.** מי שלצלול אסור במדינה[א] פריך שפיר לישמעינן צלצול דבמקדש מותר ובמדינה אסור[ב] אבל נראה לר"י דצלצול שרי במדינה וקשיא דאם כן מאי פריך[ג] ומפרש ר"י דפריך הכי לדיתני במתניתין כהן שנקב באצבע כורך לו צלצול בין במקדש בין במדינה ואם להוציא דם כהן ולכהן אסור[ד]: **דרש רבא חצר שנתקלקלה.** הלכתא דמתיק דלא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה שנשתברה ונשארו בה השוליים כדפירש בקונטרס אי נמי הופך הקופה ונותנה על שוליה דהיינו על ידי שינוי אבל ביד[ה] נראה לר"י דאסור[ו]:

הכי גרים בקונטרס אלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' לא משום אשווי גומות דאי לא תימא הכי כו' ותימה מתני' דרב למה לי[ז] ומיהו י"ל דמדא מכלל חברתה אימתר ור"ח גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים המשחקות באגוזים כו' לא דמשמע קלא כי זמזומי פירות שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשווי גומות והשתא תרי עניני איסור אשמעינן ומיהו אין למחות בנשים ותיובתא[ח] דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין[ט] פר"ח דהלכתא כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני תיובתא דאקשי ליה אשווי לא סמכינן ורב אלפס והר"ר יהודה בר בזילאי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליביה ואקי אמימר נמי כוותיה דשרא למימלא בגילגולא בתפוחים: **גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו.** מפרש רבינו תם דדוקא בגלגלים גדולים שממלאין הרבה מים בימוד שייך למיגזר[י] אבל שלנו קטנים הם ולא גזרינן[יא]: יצא

שלש על שלש חוצצות פחות משלש אין חוצצות והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא דרב יהודה בריה דרבי חייא שאני צלצול קטן דחשיב ולרבי יוחנן אדאשמעינן גמי לישמעינן צלצול קטן[ח] מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי: **מתני' בוזקין** מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו וממלאין[ט] מבור הגדולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביום טוב: **גמ' רמי** ליה רב איקא מפשרוניא לרבא תנן בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטיל ליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי מלח ה"ד[כ] אי דמבטליה קא מוסיף אבנין[ג] (וכתיב[1] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל) ואי דלא קא מבטליה קא הויא חציצה בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא ולא והא כתיב[2] והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה[מ] ואמר מר זו הולכת אברים לכבש אלא אימא[נ] בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא דרש רבא[3] חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה אמר ליה רב פפא לרבא והתניא[ס] כשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה הדר אוקים רבא אמורא עליה ודרש[ע] דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משום רבי[פ] אליעזר וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה: ממלאין מבור הגולה: עולא איקלע לבי רב מנשה אתא ההוא גברא טרף אבבא אמר מאן[צ] האי ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא א"ל[ק] רבה[ר] לא אסרו אלא קול של שיר איתיביה אביי[ש] מעלין בדיופי ומטיפין[ת] מיארק לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא ה"ד לאו דנים וקא בעי דליתער ש"מ אולודי קלא אסיר לא דתיר וקא בעי דלינים דמשתמע כי קלא דזמזומי איתיביה[1] המשמר פירותיו מפני העופות ודלעיו מפני החיה משמר כדרכו בשבת ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך[2] שהן עושין בחול מאי טעמא לאו דקמוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר אמר רב אחא בר יעקב גזירה שמא יטול צרור ואלא הא דאמר רב יהודה אמר רב[3] נשים המשחקות באגוזים אסור מאי טעמא לאו דקא מוליד קלא וכל אולודי קלא אסיר לא דלמא אתי לאשווי גומות דאי לא תימא הכי הא דאמר רב יהודה נשים משחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא דילמא אתי לאשווי גומות תנן ממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת במקדש אין במדינה לא מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא ואסיר דלא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו[4] אמימר שרא למימלא בגילגלא במחוזא אמר מאי טעמא גזרו רבנן שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דקא חזא דקא

מסורת הש"ס

א) [סוף מסכת מדומן], ב) [חולין פג:], ג) רש"ל מ"ג, ד) ספסיס סה: מגיגה יח. יומא סו. זבחים יד: כד: מנחות י.], ה) [שבת סג: וש"נ], ו) בד"ש אלעזר, ז) [מו"ק י. ע"ש פירש"י], ח) הרי"ף והרא"ש גרסו רבא, ט) [תוספתא שבת פ"ב ה"ז], י) [נר' הערוך מלקק וכן הערוך הר"ש במ"ו פ"ב דכלים ופתוס' פיתא מן המלקן], כ) בד"ש שהוא עושה, ל) עי' רש"י שבת פ: ד"ה מגדיפי.

תורה אור השלם

1. הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְיָ עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל מְלֶאכֹת הַתַּבְנִית:
דברי הימים א כח יט
2. וְהַקָּרֵב וְהַכֹּהֲנִים יַרְחֵץ בַּמַּיִם וְהַקָּרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:
ויקרא א יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לישמעינן צלצול קטן אבל כל"ל ותיבה מלמא נמחק וע"ב ל' רש"י בפרק ב' דזבחים דף יט דכולא מקמתא בלאיסור שבת אייירי ועיקר משום שבות נקט לה אלבך ל"ג מלמא אלא ה"ג ואשאר מסר ולא נודע טיומתן:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ומטיפין וכו' בלי הוא. עי' מתני' פ"ב מ"ו דכלים:

לעזי רש"י

טורי"ן. ציר. צינבי"ש. צלצלים פעמונים.

מוסף רש"י

לימא פליגא. דרבא לדרב יהודה, לתלוי ר' יוחנן פטיטה לן דפליג עליה ופפלי לילגול קטן מכסר דהא עלה קמהדר ופליג, אלא דרבא לאיתמר לה בעלמא מי לימא פליג אדר' יהודה דימא דרבא לאפלי לילגול קטן מכסר שלא במקום בגדים (זבחים יט.). ולר' יוחנן. דקאמר לאפלי לילגול לא חייץ, מאי אריא דנקט תנא דמתני' גמי, לשמעינן לילגול לא הוי ייתור וכל שכן גמי (שם). דגמי מסי. מרפא המכה ופפ"ה מותר דאין שבות במקדש, דכולא מכסא לאיסור שבת אייירי ועיקר משום שבות נקט לה (שם). קא מוסיף אבנין. להגביהו, והרי כל אורך ורוחב הבנין נמסר לדוד על פי נביאים, דכתיב בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית, עלי השכיל אותי לימד (חולין פג:). והקריב הכהן את הכל. גבי אבריה כתיב והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (תורגמה יא.). זו הולכת אברים לכבש. דגבייהו כתיב אלי קרא והקרב והכרעים וגו' (פסחים סה:). ליתחל גופיה. יתחלל גופו (מרש יב).

מוסף תוספות

א. דגדרינן אטו היכא דעביד להוציא דם. תוס' הרא"ש. ב. דהוה שמעינן מינה נמי דלא הוי ייתור בגדים. שם. ג. מה שייך הכא למיתני צילצול, דכל הנך דמתני' קתני בהו ובמדינה אסור. שם. ד. לשמעינן צלצול דאינו חוצץ וכ"ש גמי, דלהא לא איצטריך דגמי אסור במדינה [דמילתא דפשיטא הוא] כיון דמסי אסור משום שחיקת סממנין, הילכך על כרחין לא איצטריך לאשמעינן אלא דאם להוציא דם כאן וכאן אסור, והא הוה מצי לאשמעינן בצילצול ולא ליתני כלל אבל לא במדינה. שם. ה. ליקח תבן וקש ולפזר ביד בחצר שנתקלקלה בימות הגשמים. תוס' ר"פ. ו. דהיינו כי אורחיה ולילא שינוי, אע"פ דבריתא לא קתני אלא לא בסל ולא בקופה. תוס' הרא"ש. ז. כיון דתרוייהו משום אשווי גומות למה לי תרתי. תוס' ר"פ. ודוחק הוא לומר דרב יהודה גופיה אמרה לההיא דשמחקות בתפוחים לאשמועינן דאמר משמיה דרב הוי טעמא משום דילמא אתי לאשווי גומות. תוס' הרא"ש. ח. המשחקות באותו שחוק. תוס' ר"פ. ט. דאפי' אם ימותו בהן לא יניחו, שהורגלו בכך, ואין לאיש למחות אלא במקום שיודע שיקבלו ממנו. שם. י. כיון שמוציא בלא טורח מים הרבה איכא למיחש לשרית כיתנא או שמא ישקה לגינתו ולחורבתו, והן אותם הגלגלים הקבועים בהם דלים הרבה סביב סביב. תוס' הרא"ש. יא. דליכא למיחש דילמא אתי למלאות הרבה כדי לשרות פשתנו כדפ', כיון שאינו קל למלאות הרבה ביחוד. תוס' ר"פ.

רב נסים גאון

בוזקין מלח. מפזרין על הכבש שלמובה. והתהם במס' יומא אמרו מאאי דהאי בזק מידי דמיבדרי הוא.

רבינו חננאל

בשלמא ליהודי בריה דר' חייא, דהיינו דקתני במתני' גמי מכלל דחתיכת בגד חוצצת, אלא לרבי יוחנן ניתני צילצול קטן וכיוצא בו. ופרקינן הא קא משמע לן דגמי מסי. פיסקא בוזקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו. ורמינהי חצר שנתקלקלה בימי הגשמים מביא תבן ומרדה בה[ב], תבן אין מלח לא. ופרקינן אמאי לא בזיק תבן על גבי הכבש משום דתבן לא מבטיל ליה וכיון דלא מבטיל ליה חוצץ, ואישתכח דלא מסגי בכבש. ואמרינן האי מלח היכי דמי, אי דמבטיל ליה אישתכח דמוסיף על בניין. ואי לא מבטיל ליה הוי חציצה. ופרקינן אין בוזקין המלח על הכבש, אלא בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא, והא מתניתא והקריב הכהן את הכל המזבחה, זו הולכת אברים לכבש. ומדבעיא כהונה ש"מ עבודה היא. ואוקימנא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא. דרש רבא חצר שנתקלקלה מביא תבן ומרדה. וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה (ולא) [אלא] בשולי קופה. מתני' ממלין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת. תנן בסוף מידות לשכת הגולה והגלגל נותן עליו [ז]משם מספקין מים לכל העזרה. והגלגל הזה כשממלאין מרירתו היו שומעין קול שנשמה בן קטין מוכני לכיור, וזה לא התירו אלא במקדש. לפיכך כשראה עולא לאותו האיש שהקיש והיכה הדלת בשבת והשמיע קול בהקשתו אמר ליתחיל גופיה דההוא גברא דקא מחלל שבתא. וא"ל רבא לא אסרו השמעת קול עץ כי האי גוונא אלא למקיש ומשמיע קול של שיר בלבד. איתיביה אביי מעלין בדייפי ומטיפין מודק לחולה בשבת. פי' להודיע שמותר לעלות יין מחבית בדייפי. ופי' דייפי, כגון מניקות שיש לה שני פיות ומכניס פיו האחד בחבית ושואב בכוד ומעלה היין בכחו. ויש פה אחר למעלה מזה פתח הדייפי הנתון בפיו כמין דד, שהיין בהגעתו לדד מקלה ויוצא ומקבלו בכלי אחר, עד שמריק כל היין שבחבית. פי' מטיפין מי אדק, שמענו כי הוא כלי העשוי ולוצע כמין כוז נקוב בקרקעיתו[ן] נקבין דקין דקין ופיו צר. ממלאין אותו מים וסותמין פיו, כל זמן שפיו סתום אין המים שבתוכו שותתין מן הנקבים, שכח הרוח מונע את המים, וכשפותחין פיו וריכנס האויר דוחה את המשקה שבתוכו ומטיף טיפה אחר טיפה

מסורת הש"ס

ח) מדברי רבינו אלו נראה ל"ג בגמ' במקדש אין במדינה לא רק גרס תבן אין מלח לא. ט) עי' בערוך ערך דיופי. ג) עי' בתוס' מס"כ בפסח רבינו.

עין משפט
נר מצוה

סח א ב מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה ג:
סט ג ד מיי' פכ"ח מהלכות שבת הל' ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיג סעיף י:
ע ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הל' ל סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלח סעי' ג:
עא ו מיי' פכ"ד מהל' שבת הל' טן טוש"ע שם סעיף ד:
עב ז מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעי' ה:
עג ח ט מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:

מלא כל הארץ כבודו: **ומתמלאין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת.** במקדש אין במדינה לא. ת"ש ממלאין מים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת. מאי טעמא לאו משום דאולודי קלא אסיר. ופריק לא גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. ואע"ג דשני רבה כל הני תיובתא דמקשי עליה, אשנייי לא סמכינן ולא דחינן לשמועה דעולא. אמור טעמא מאי אסרו במדינה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו, הכא לא גינה ולא חורבה איכא, כיון דחזא דקא